

”Tuli varmuutta siihen, että tulemme pärjäämään”

ÄITIEN KOKEMUKSIA HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN ESIKKO-KOKEILUSTA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinna, Sosiaalialan koulutus

kevät, 2018

Anu Heikkilä

Sosionomi AMK
Hämeenlinna

Tekijä	Anu Heikkilä	Vuosi 2018
Työn nimi	Äitien kokemuksia Hämeenlinnan kaupungin Esikko-kokeilusta	
Työn ohjaaja	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Uudessa Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) painopiste korjaavista toimista siirtyi ennaltaehkäiseviin toimiin. Lain myötä myös Hämeenlinnan kaupunki on panostanut resursseja voimakkaammin Varhaisen tuen perhetyöhön, jonka tavoitteena on tarjota varhaisen tuen palveluita kaikille hämeenlinnalaisille lapsiperheille. Varhaisen tuen perhetyön työryhmä kehitti ensimmäistä lastaan odottaville perheille kohdennetun Esikko-kokeilun, jonka tarkoituksena on tarjota ennaltaehkäisevää työskentelyä kaikille Hämeenlinnalaisille ensiperheille. Kokeilu käynnistyi syyskuussa 2017.

Tämän laadullisen opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön Esikko-kokeilun päättäneillä äideillä on kokeilusta. Tietoperustassa käsitellään raskautta sekä vanhemmaksi tulemistä esikoislapsen saamisen, sosiaalialan ja varhaisen tuen näkökulmasta. Tutkimusaineisto on kerätty seitsemältä Esikko-kokeiluun osallistuneelta äidiltä kirjoitelmilla, joissa he kertovat kokemuksistaan kokeilussa. Analyysimenetelmänä käytetään kategoria-analyysia.

Tuloksista selviää, että äideillä ei ennen Esikko-kokeilun alkamista ollut juuri odotuksia asian suhteen. Kokeiluun osallistuminen on ollut äideille positiivinen kokemus. Äidit mieltävät, että kotikäynnit sisälsivät hyviä keskusteluja: perhetyöntekijät antoivat asiantuntevaa opastusta ja tukea sekä välittivät luotettavan ja kiireettömän ilmapiirin. Johtopäätöksenä opinnäytetyön tulokset puoltavat kokeilun kaltaisten palveluiden kehittämistä ja työskentelyn jatkamista Hämeenlinnassa.

Avainsanat Raskaus, vanhemmuus, perhetyö ja varhainen tuki

Sivut 34 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Degree program in Social Services
Hämeenlinna

Author	Anu Heikkilä	Year 2018
Subject	Esikko project in the City of Hämeenlinna: Experiences of mothers expecting their first child	
Supervisor	Outi Välimaa	

ABSTRACT

In the new Social Welfare Act (1301/2014) the focus has been shifted from corrective actions to preventative ones. The Act has made the City of Hämeenlinna invest more resources in Early Support Family Work: the goal is to offer early support services to all families with children in the city. The working group of Early Support Family Work developed a pilot project allocated to families that are expecting their first child. The project is called Esikko, and its purpose is to offer preventative services to the target group. The project was started in September 2017.

The goal of this qualitative thesis was to examine the participating mothers' experiences of the Esikko project. The theoretical background of the thesis deals with pregnancy and becoming a parent for the first time, from the perspective of social work and early support. The research material was gathered from seven mothers who participated in Esikko project, through writings the mothers made about their experiences. Category analysis was used as the analysis method.

The results indicate that before Esikko project, the mothers did not have many expectations on the matter. Participating in the project was a positive experience to all the mothers. The mothers feel that home visits by family workers included good conversations: the workers gave competent guidance and support, and they made the atmosphere confidential and peaceful. As a conclusion, the results suggest that services similar to this project should be continued and developed further in Hämeenlinna.

Keywords Pregnancy, parenting, family work and early support

Pages 34 pages including appendices 2 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KÄSITTEET JA TEORIATAUSTA.....	3
2.1	Raskausaika siirtymävaiheena vanhemmuuteen.....	3
2.2	Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus	4
2.3	Perhetyö perheiden tukijana	5
2.4	Äitiysneuvola osana vanhemmaksi kasvamista	6
2.5	Varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä perhetyö	7
3	HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN VARHAISEN TUEN PERHETYÖN ESIKKO-KOKEILU	8
3.1	Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyö.....	8
3.2	Esikko-kokeilu ensiperheille	9
4	AIKAISEMPIÄ TUTKIMUKSIA	11
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	13
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	13
5.2	Tutkimusaineiston hankinta ja kuvaus.....	14
5.3	Analyysimetodina kategoria-analyysi	15
5.4	Analyysin toteutus opinnäytetyössä	16
5.5	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	17
6	ÄITIEN KOKEMUKSET ESIKKO-KOKEILUSTA	18
6.1	Avun voi löytää joku, joka sitä todella tarvitsee	19
6.2	Ennako-odotuksia ei ollut.....	20
6.3	Minua kuunneltiin ja sain vastauksia	21
6.4	Työntekijällä oli aikaa	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	25
8	POHDINTA.....	28
	LÄHTEET	30

Liitteet

Liite 1	Kirjoitelman käyttöluupa
Liite 2	Kirjoitelmapyyntö

1 JOHDANTO

Vuonna 2015 voimaan tullut uusi Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittää, että sosiaalihuollon painopistettä tulee entistä enemmän asettaa korjaavien toimien sijaan ennaltaehkäiseviin toimiin. Perheiden tuen tarpeiden moninaistuminen haastaa kuntia ja muita palveluntarjoajia suunnittelemaan toimiaan ja ennaltaehkäisemään sitä, etteivät perheiden vaikeudet kasaantuisi ja kertautuisi. Ennaltaehkäisevä ja varhaisten vaiheiden tuki mahdollistaa tuloksien syntymisen pienemmillä resursseilla. (Rautio 2016, 12.) Kansainvälisesti tutkittuna parhaita investointeja ovat varhaista vanhemmuutta ja lasten sosiaalisuutta ja oppimista tukevat toimet. Ensimmäisinä etuina nämä toimet vähentävät jonoja erityispalveluihin, ja myöhemmin samoista lapsista ja nuorista tulee todennäköisemmin yhteiskuntamme veronmaksajia – syrjäytymisen sijaan. (Mäkelä 2013, 22.)

Syyskuusta 2017 alkaen Hämeenlinnan kaupungin neuvolan terveydenhoitajat ovat tarjonneet ensimmäistä lastaan odottaville perheille mahdollisuuden ottaa vastaan varhaisen tuen perhetyötä. Kokonaisuudessaan varhaisen tuen perhetyö kuuluu kaupungin psykososiaalisiin palveluihin. Ensimmäistä lastaan odottaville perheille tarjottava palvelu on vapaaehtoista, ja se toteutetaan kokeiluna. Tavoitteena on tukea ensiperheitä vanhemmuuteen ja madaltaa kynnystä hakeutua lapsiperheille tarjottaviin sosiaalipalveluihin myöhemmissä elämänvaiheissa. Kokeilu on nimetty Esikko-kokeiluksi. Tämän opinnäytetyön tilaajana on Hämeenlinnan kaupunki.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ensimmäisen lapsen saaneiden äitien kokemuksia ensiperheille suunnatusta kokeilusta ja siihen osallistumisesta. Tavoitteena on muodostaa selkeä kuva näistä kokemuksista Esikko-kokeilussa ja hyödyntää tuloksia työskentelyn jatkoa suunniteltaessa sekä ensiperheiden palveluita kehiteltäessä. Aihevalinnan taustalla on oma kiinnostukseni erityisesti sitä ennaltaehkäisevää perhetyötä kohtaan, jota tehdään pikkulapsiperheiden kanssa. Pääsin syksyllä 2017 tekemään opintojeni syventävää harjoittelua Hämeenlinnan Varhaisen tuen perhetyöhön ja samalla osallistumaan Esikko-kokeilun kehittelyyn. Idea opinnäytetyön aiheesta on peräisin Varhaisen tuen perhetyön tarpeesta kerätä ja analysoida perheiden palautteita Esikko-kokeilusta. Opinnäytetyön avulla haluan laajentaa omaa ammatillista osaamistani perhetyön kentällä.

Opinnäytetyössä tietoperustassa tarkastelen raskausaikaa ja vanhemaksi tulemistä erityisesti esikoislapsen odottamisen ja perheen tukemisen näkökulmasta. Tämän lisäksi avaan keskeisiä käsitteitä kiintymyssuhdeteoriasta ja varhaisesta vuorovaikutuksesta. Kaikkiaan esittelen perhetyön, äitiysneuvolatyön ja ennaltaehkäisevän perhetyön keskeisiä määritelmiä sekä Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyötä ja Esikko-kokeilua.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty äideiltä Esikko-kokeilun viimeisellä käynnillä kirjoitelmapyyntöillä. Kirjoitelman käyttö lupa ja kirjoitelmapyyntö ovat opinnäytetyön liitteinä. Aineiston analyysimetodiksi olen valinnut kategoria-analyysin, jonka avulla aineistosta kategorioidaan äitien kertomukset heidän kokemuksistaan Esikko-kokeilusta. Kategoriat ryhmitellään kategoriaryhmiksi, joista syntyvät tämän opinnäytetyön tutkimustulokset. Johtopäätökset-luvussa opinnäytetyön tutkimustuloksia suhteutetaan tälle opinnäytetyölle ja Esikko-kokeilulle asetettuihin tavoitteisiin. Samassa luvussa opinnäytetyön tuloksia peilataan neuvolan perhetyötä tutkineen Susanna Raution (2016) väitöskirjaan ja Heidi Mäkelän (2013) pro gradu -tutkielmaan, joissa tarkastellaan ensiperheiden kokemuksia heidän saamastaan sosiaalisesta tuesta.

2 KÄSITTEET JA TEORIATAUSTA

Tässä luvussa kuvataan aiheeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä ja teorioita. Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ja teorioita ovat raskausaika ja vanhemmaksi tuleminen, kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus. Käsitteiden lisäksi luvussa perehdytään suomalaisen perhetyön ja äitiysneuvolatyön keskeisiin määritelmiin ja ennaltaehkäisevään työhön.

2.1 Raskausaika siirtymävaiheena vanhemmuuteen

Raskaudessa naisen munasolu kasvaa hedelmöityttyään vastasyntyneeksi lapseksi, aiheuttaen naisen elimistössä lukuisia fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia. Raskaus kestää keskimäärin 40 viikkoa, ja se jaetaan kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe eli ensimmäinen kolmannes alkaa naisen edellisten kuukautisten poisjäämisestä ja kestää raskausviikolle 14. Toinen kolmannes sijoittuu raskausviikoille 14- 28. Viimeinen eli kolmas kolmannes alkaa raskausviikolta 29 ja päättyy lapsen syntymään. (Nuortila 2009, 39 – 42.)

Raskausaika ja vanhemmaksi tuleminen ovat suuria siirtymävaiheita elämässä. Raskausaikana ja lapsen syntymän jälkeen, äidin fyysisien ja psyykkisten muutosten määrä on suuri (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 122). Raskausaika muodostaa raja-alueen identiteettien välille, jossa nainen ei ole enää lapseton nainen, muttei niin ikään vielä äiti. Tämä saattaa aiheuttaa hetkellistä tyhjyyden tunnetta. Raskauden aikana naisen ajatukset ja näköalat vaihtelevat ja uusia tunteita ilmenee. Tilanteessa on kyse muuttuneesta tietoisuudesta, jossa on erityinen herkkyyttä kehittyä. (Brodén 2008, 27.)

Erityisesti esikoislapsen odotus sekä syntymä ovat isoja muutosvaiheita vanhempien elämässä. Äitiys ja isyys merkitsevät vanhemmille erilaisia kokemuksia varhaisesta vanhemmuudesta. Vanhemmuuden mielikuvat ovat yhteydessä isän ja äidin kokemuksiin omista vanhemmistaan. Äitiä vanhemmuuteen valmistaa kehon muuttuminen, yhteys sikiöön sekä synnytys. Mies etenee vanhemmuuteen eri tavoin kuin nainen. Miehen tulee raskauden ja vauvavaiheen aikana kestää psyykkistä painetta ulkopuolisuudesta suhteessa äitiin ja vauvaan. Lapsen myöhemmälle kehitykselle merkityksellistä on isän sitoutuminen isyyteen. Sitoutumisella on lapsen lisäksi merkitystä myös miehelle itselleen sekä parisuhteelle. (Hakulinen-Viitanen & Klemetti 2013, 32.)

Viisi vanhemmuuden keskeistä osa-aluetta on olla lapselle rakkauden antajana, elämän opettajana, ihmissuhdeosaajana, rajojen asettajana sekä huoltajana. Keskeisimpiä asioita, jotka vaikuttavat lasta odottavien ja pienten lasten vanhempien voimavaroihin ovat vanhempien omat lapsuuden kokemukset, elämäntavat ja terveys, vanhemmuuteen kasvu, parisuhde, lapsen hoito ja kasvatus sekä tukiverkostolta saatu tuki. Merkityksellisiä

ovat myös muut ympäröivät tapahtumat ja elämäntilanteet, kuten taloudellinen tilanne tai tulevaisuudennäkymät. (Hakulinen–Viitanen & Klemetti 2013, 33).

Äidin psyykkisellä hyvinvoinnilla ja mielikuvilla lapsesta on suuri merkitys siihen, miten hän sopeutuu odotusaikaan ja synnytykseen; lisäksi se vaikuttaa siihen, millaiseksi äidin ja lapsen suhde kehittyy syntymän jälkeen. Raskausaika tuo mukanaan mahdollisuuden vanhemman psyykkiseen kasvuun ja ongelmien työstämiseen. (Brodén 2008, 13 – 14.) Psyykkisen muutoksen tärkein osa-alue on tunnesuhteen luominen lapseen (Järvinen ym. 2012, 122). Odottavaa naista auttamalla on mahdollista poistaa esteitä äidiksi kehittymisen tieltä ja edesauttaa näin äidin ja lapsen suhteen kehittymistä. Monet tutkimuksen osoittavat, että raskausaikana äidille annettu tuki antaa suojaa lapsen kehitykselle, sillä äidin sisäiset vuorovaikutusmallit ovat alttiita muutokselle. Yleensä raskausaikana naiset ovat myös avoimia ottamaan apua vastaan. (Brodén 2008, 14.)

Äidin varhaiset hylkäämisen ja menettämisen kokemukset saattavat tulla esiin raskaus- tai synnytyspelkoina. Odotuksen aikana liiallisella stressillä voi olla vaikutusta varhaiseen vuorovaikutukseen, joka puolestaan voi lisätä vauvan hoidon haasteellisuutta ja vanhemman kuormitusta. (Järvinen ym. 2012, 122.) Äidin stressi vaikuttaa vauvaan raskausaikana hormonien ja aineenvaihdunnan kautta. Äkillinen stressi saattaa supistaa napaverenkiertoa ja altistaa sikiön hapen puutteelle. (Siltala 2003, 19.) Äidin ahdistuneisuus ja stressi voivat vaikuttaa raskauden kestoon ja lapsen syntymäpainoon sekä psykososiaaliseen kehitykseen (Hakulinen–Viitanen & Klemetti 2013, 33). Raskaana olevan äidin tukeminen ja kannustaminen vanhemmuuteen siirtyessä on hyvin tärkeää, sillä ensimmäiset vuodet luovat perustan lapsen koko kehitykselle (Brown, Grange, Steele & Terris 2015).

2.2 Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus

John Bowlby kehitti kiintymyssuhdeteorian Englannissa 1950-luvulla. Yksi vastasyntyneen vauvan perusedellytys eloonjäämiselle on kiintymyssuhteen kehittyminen vanhempiin. Kiintymyssuhteella tarkoitetaan tunnesidettä ihmiseen, joka takaa lapsen turvallisuuden ja pitää hänestä huolta. Kiintymysjärjestelmä on ensimmäinen lasta ohjaava motivaatiojärjestelmä. Suojan ja turvallisuuden tunteen muotouduttua lapsen kehitystämäärää ulkomaailmaa tutkiva motivaatiojärjestelmä. (Brodén 2008, 30 – 31.) Kiintymys vauvaan alkaa vanhemmalla jo odotusaikana. Se herää mielikuvina ja ajatuksina itsestä vanhempana ja puolisona sekä kuvitelmina vauvasta. Uuden roolin omaksuminen vaatii aikaa. Vanhempien ja vauvan vuorovaikutussuhteen vahvistamiseksi mielikuvia sekä niiden sisältöä, laadua ja vaihtelevuutta tulee pohtia ja tutkiskella. Tulevaan lapseen tutustuminen on osa raskausajan kiintymyssuhdetta. (Järvinen ym. 2012, 122.)

Hyvä lapsen ja vanhemman välinen varhainen vuorovaikutus on edellytyksenä turvalliselle kiintymyssuhteelle. Turvallinen kiintymyssuhde muodostaa perustan lapsen mielenterveyden kehitykselle. Syntymästään lähtien vastasyntynyt vauva on valmis vuorovaikutukseen. Vanhempien tehtävänä on luoda vastavuoroinen, avoin ja turvallinen suhde vauvaan. Vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa lapsi kehittyy omaksi itsekseen. Vauvan tapa kommunikoida on esittää tunteitaan, ja vanhempi osoittaa tunnistavansa lapsen tarpeita jakamalla hänen tunnetilojaan. Myös vauvat reagoivat helposti vanhempien tunteiden ilmaisuun. (Hakulinen–Viitanen & Klemetti 2013, 32 – 33.)

Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kyse vastavuoroisesta vanhemman ja lapsen vastaamisesta toistensa tunteisiin. Varhainen vuorovaikutus on perusta lapsen perusturvallisuuden tunteelle, luottamukselle, minäkuvalle, empatiakyvyille ja lapsen tuleville vuorovaikutussuhteille. Vanhemman sensitiivisen ja vastavuoroisen vuorovaikutuksen edellytyksenä pidetään syvällistä kykyä ymmärtää sekä omia että lapsen käyttäytymisen taustalla olevia tunteita. Tällöin vanhemman tulee kyetä eläytymään lapsen näkökulmaan sekä ymmärtää oman käytöksensä vaikutusta lapseen. (Hakulinen–Viitanen & Klemetti 2013, 32 – 33.)

2.3 Perhetyö perheiden tukijana

Yhteiskunnan perustehtävänä on lapsista, nuorista ja perheistä huolehtiminen. Tätä perustehtävää on suomalaisessa yhteiskunnassa toteutettu eri ajan jaksoina eri tavoin. Nykyinen monimuotoinen perhetyö on lastensuojelun ja kotipalvelun historiallisen kehityksen tulosta. Osaltaan nykypäiväisen perhetyön muotoutumiseen on vaikuttanut myös suomalaisen neuvolatoiminnan menestystarina. Päivähoito naisten työssäkäynnin mahdollistajana sekä koulujen oppilashuollon kehittyminen ovat myös olleet osana perhetyön kehitystä. (Järvinen ym. 2012, 46.)

Perhetyö on ammatillista, perhettä tukevaa ja tavoitteellista työskentelyä perheiden erilaisissa elämäntilanteissa. Se muotoutuu tapauskohtaisesti ottaen huomioon, missä ja millaisen tavoitteen eteen perhetyötä tehdään. Perheen tukeminen on siis perheiden tarvelähtöistä ja joustavaa työskentelyä. Yhtä tarkkaa määritelmää tai työmuotoa perhetyölle ei ole olemassa, vaan perhetyössä työskentelee monia tahoja erilaisin tehtävin ja tavoittein. (Järvinen ym. 2012, 12 – 13.)

Perhetyö on Sosiaalihuoltolain 1301/2014 mukainen palvelu. Siinä tuetaan asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvointia (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018). Joissain tapauksissa tavoitteena on saada aikaan muutosta perheen toimintatavoissa. Perhetyössä hyvin tärkeää on myös saada perheen keskinäinen vuorovaikutus toimimaan ja vahvistaa sitä. Perhettä tuetaan sen omien voimavarojen ja tukiverkostojen löytämisessä. (Suviaro-Laukka 2004, 99.) Perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta, mutta lastensuojelun asiakkaat ovat oikeutettuja saamaan perhetyötä tai lastensuojelun

tehostettua perhetyötä avohuollon tukitoimena (Lastensuojelulaki 417/2007 § 36).

Perhetyön avulla voidaan esimerkiksi tukea vanhemmuutta lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyvissä asioissa, ohjata arjen ja arkirutiinien hallinnassa, vahvistaa koko perheen toimintakykyä sekä vuorovaikutustaitoja, tukea perheen sosiaalisten verkostojen lisäämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Oikeanlaisella ja oikea-aikaisella tuella on mahdollista ennaltaehkäistä perheiden joutumista pahempiin ongelmiin sekä erityispalveluiden tarvetta, mikä samalla vähentää sosiaalihuollon kokonaiskustannuksia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Perhetyötä tehdään ennaltaehkäisevästi sekä niin sanotusti korjaavina toimenpiteinä. Se on luonteeltaan suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista. Perhetyötä järjestetään eri kunnissa eri tavoin, mutta yleisimmin sitä tehdään sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä. Nimikkeet merkitsemään perhetyössä työskenteleviä vaihtelevat. Mahdollisia nimityksiä ovat esimerkiksi sosiaaliohjaaja, perhetyöntekijä, perheohjaaja ja perhekoutsi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

Perhetyötä tehdään lähellä perheen arkea, ja sen keskeisenä näkökulmana on suhteuttaa perheen elämään vaikuttavia haasteita, perheen arjen sujumiseen. Perhe-elämää ei tule tarkastella vain yksittäisten perheenjäsenten ongelmien näkökulmasta, vaan kysymys on perhettä kokonaisuudessaan koskevasta tilanteesta, jossa tulee tunnistaa kaikkien osapuolten yksilölliset tarpeet. Perhetyön keskeisenä sisältönä on tukea perheen turvallisia toimintatapoja sekä aktivoida myös heidän lähipiiriään tukemaan perhettä. (Rytkönen & Rönkkö 2010, 40.)

Perhetyö on pääasiassa perheiden kotona tehtävää työtä. Työskentely alkaa palvelutarpeen arvioinnilla, jolla tarkoitetaan perheen kokonaisvaltaisen tilanteen kartoittamista. Alussa perheen kanssa laaditaan suunnitelma, jota arvioidaan säännöllisesti. Perhetyössä voidaan käyttää asiakkaiden tarpeeseen ja tilanteeseen sopivia menetelmiä. Menetelmistä keskeisin on keskustelu, jossa keskiössä on ratkaisukeskeisyys ja dialoginen ote. Käytössä on paljon erilaisia työkaluja, kuten kartoituslomakkeita ja kortteja. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.)

2.4 Äitiysneuvola osana vanhemmaksi kasvamista

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011 § 15) määrittelee, että ”lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Sen tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista.”

Äitiysneuvola on osa suomalaista äitiyshuoltojärjestelmää. Raskaana oleva nainen sekä hänen puolisonsa tulevat äitiysneuvolan asiakkaisiksi yleensä raskausviikolla 8-12. Äitiysneuvolan asiakkuus päättyy synnyttäneelle äidille tehdyn jälkitarkastuksen jälkeen, vauvan ollessa noin kuuden viikon ikäinen. Äitiysneuvolakäynnit ovat vapaaehtoisia, mutta ne ovat edellytyksenä äitiysavustukseen, äitiys-, isyys- ja vanhempainlomaan sekä muihin etuuksiin. (Lindholm 2009, 33.) Vuoden 2013 äitiysneuvolaoppaan mukaa äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on ”Turvata raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi ja edistää tulevien vanhempien ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä tulevan lapsen kasvuympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.” Tavoitteena on myös kansanterveyden edistäminen ja raskauden aikaisten häiriöiden ehkäiseminen. Täten äitiysneuvolatyössä pyritään tunnistamaan mahdollisimman ajoissa raskauden aikaisia ongelmia ja häiriöitä sekä järjestää niihin viipymättä apua, tukea ja hoitoa. Vanhempien näkökulmasta äitiysneuvolan tavoitteena on saattaa vanhemmat tietoisiksi muutoksista, joita raskaus, synnytys sekä lapsen hoito ja kasvatusta tuovat mukanaan. Lisäksi pyritään varmistamaan, että vanhemmat saavat tietää perhe-elämää mahdollisesti kuormittavista tekijöistä ja ovat tietoisempia omista voimavaroistaan sekä siitä, miten he voivat itse parantaa tilannettaan. (Hakulinen–Viitanen & Klemetti 2013, 16.)

Ydintyöpari äitiysneuvolassa muodostuu terveydenhoitajasta ja lääkärinä. Terveydenhoitaja tapaa odottavaa äitiä ja perhettä usein, ja hänellä on päävastuu odottavan perheen terveyden hoidosta. Lääkäri puolestaan kantaa vastuun lääketieteellisistä seikoista. (Lindholm 2009, 37.) Ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle tulee järjestää moniammatillisesta ja vanhempainryhmätoimintaa sisältävää perhevalmennusta. Tällöin lapsen perheen luokse on tehtävä kotikäynti joko raskausaikana tai lapsen syntymän jälkeen sekä järjestettävä tarpeen mukaan muita kotikäyntejä. Lasta odottavan perheen terveysneuvonnan tulee tukea lapsen ja vanhemman varhaista vuorovaikutusta. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011 § 15).

2.5 Varhainen tuki ja ennaltaehkäisevä perhetyö

Ennaltaehkäisevän ja varhaista tukea antavan perhetyön tavoitteena on ennakoita elämän muutostilanteissa esiintyviä riskejä, ylläpitää perheen hyvinvointia tukemalla perhettä arjessa ja auttaa perhettä löytämään omat voimavaransa. Painopisteenä on antaa tukea hyvin varhaisessa vaiheessa, perheen haasteiden ja ongelmien ollessa vielä pieniä. Varhaisessa vaiheessa annettavalla perhetyöllä muutoksia voidaan saada aikaan lyhyenkin ajan kuluessa. (Järvinen ym. 2012, 73.)

Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) pyrkimyksenä on madaltaa tuen hakemisen kynnystä sekä taata aiempaa paremmin perheille välttämättömiä sosiaalipalveluja. Perhetyötä on voitu tarjota osana sosiaalipalveluita vuo-

den 2015 alusta lähtien. Tätä ennen perhetyö oli Lastensuojelulain määrittämä avohuollon tukitoimi. Terveydenhuoltolaki (31.12.2010/1326) määrittää ehkäisevän perhetyön ja muut vastaavat palvelut järjestettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Perheiden tukemisen ja vanhemmuuden tiimoilta lakiin on kirjattu esimerkiksi se, että erityisen tuen ja tutkimusten tarve tulee tunnistaa neuvoloissa varhain. (Rautio 2016, 14.)

Varhaisen tuen ja puuttumisen käytännöissä pyritään tunnistamaan ja hallitsemaan lasten ja nuorten hyvinvointiin kohdistuvia uhkia sekä ehkäisemään niitä. Havaitsemalla ja reagoimalla ongelmiin varhain on mahdollista saada myös taloudellisia säästöjä suhteessa korjaaviin palveluihin. Kun ongelmiin puututaan mahdollisimman aikaisin, on myös paremmat mahdollisuudet onnistua. Tarjoamalla palveluita oikea-aikaisesti oikeille asiakasryhmille voidaan ennaltaehkäistä myöhemmin tämän asiakasryhmän riskien realisoitumista ja pienentää niistä aiheutuvia julkisia kustannuksia. (Rautio 2016, 32–33.)

Kunnat ovat panostaneet lapsiperheiden ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluihin, mikä on tuottanut hyviä tuloksia. Tästä on uutisoitu mediassa lähivuosina useaan otteeseen. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE on Hallituksen kärkihankkeena vuosina 2017 -2018. Siinä tavoitteena on tukea perheiden hyvinvointia sekä luoda lapsille ja nuorille suotuisa kasvu- ja oppimisympäristö. LAPE-ohjelmassa tehdään sekä kansallista että maakunnallista muutostyötä, jossa oikeanlaisella ja oikea-aikaisella tuella voidaan siirtää palveluiden painopistettä korjaavista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.)

3 HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN VARHAISEN TUEN PERHETYÖN ESIKKO-KOKEILU

Uuden Sosiaalihuoltolain (1301/2014) myötä, myös Hämeenlinnan kaupunki on panostanut resursseja voimakkaammin Varhaisen tuen perhetyöhön. Tarkoituksena on tarjota matalan kynnyksen palveluja kaikille hämeenlinnalaisille lapsiperheille. (Toikka 2016.) Tässä luvussa kuvataan Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyötä sekä Esikko-kokeilua, joka toteutetaan ensimmäistä lastaan odottavien perheiden tueksi. Kokeilun tiimoilta käydään läpi sen taustaa, rakennetta ja saavutuksia tähän mennessä.

3.1 Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyö

Hallituksen lakiuudistuksen myötä Hämeenlinnassa resursseja varhaiseen tukeen perhepalveluissa on painotettu. Varhaisen tuen perhetyö on osa Hämeenlinnan kaupungin lapsiperheiden psykososiaalisen tuen palveluja.

Sen tehtävänä on ennaltaehkäisevästi vahvistaa perheiden elämänhallintaa, voimavaroja ja arjessa selviytymistä. Tavoitteena on perheen tarpeiden ja tilanteen mukaan suunniteltu oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki. Asiakkaita ovat perheet, joissa on alle 12-vuotias lapsi tai lapsia. Varhaisen tuen perhetyötä voidaan kohdistaa perheisiin jo raskausaikana. Periaatteisiin kuuluu kohdata perheet ja keskustella heidän kanssaan avoimesti. Työmenetelmät ja -tavat muokkaantuvat aina perheen kanssa yhdessä tehtyjen tavoitteiden ja perheen tarpeiden mukaan. (Toikka 2016.)

Varhaisen tuen perhetyön asiakkaat tulevat pääosin lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin kautta. Perheet voivat itse hakea palvelutarpeen arviointia; yhteydenotto voi tulla myös perheen palveluverkoston kautta, esimerkiksi koulusta tai neuvolasta. Varhaisen tuen perhetyön asiakkaiden haasteita voivat olla esimerkiksi tuen tarve vanhemmuudessa, vanhempien uupumus, vanhempien ero tai parisuhteeseen liittyvät haasteet, lapsen uneen liittyvät pulmat, ongelmat perheen vuoro-vaikutuksessa, erilaiset haasteet lapsen käytöksessä tai äkilliset kriisit perheissä. (Hämeenlinnan kaupunki n.d.)

Hämeenlinnan Varhaisen tuen perhetyön erityisosaamisalueita ovat imeytysohjaus, uniohjaus, uusperheneuvonta, perheasiainsovitteilu sekä neuropsykiatrinen ohjaus. Yhteistyötä perhetyössä tehdään esimerkiksi perheneuvolan, neuvolan ja koulupsykologien kanssa. Varhaisen tuen perhetyö toteuttaa myös paljon ryhmämuotoista toimintaa yhteistyössä järjestöjen, seurakunnan ja koulujen kanssa. Tämän lisäksi ryhmätoimintaa toteutetaan tarpeen mukaan asiakasperheistä nousevien teemojen ympärille. (Toikka 2016.)

3.2 Esikko-kokeilu ensiperheille

Esikko- kokeilu on Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön ensimmäistä lastaan odottaville kehrittelemä työskentelymalli. Opinnäytetyötä varten haastattelin kahta Varhaisen tuen perhetyöntekijää, jotka ovat olleet suunnittelemassa ja toteuttamassa kokeilua: Pirkko Saarta ja Elina Ternolaa. Saaren ja Ternolan (2018) mukaan Esikko-kokeilun taustalla on ajatus siitä, että tieto Varhaisen tuen perhetyöstä ja sen palveluista tavoittaisi kaikki Hämeenlinnalaiset ensimmäistä lastaan odottavat perheet. Kokeilun toteutus on tarkoitettu tavalliseksi osaksi odotusta, eikä siihen osallistumiseen edellytetä aiempia huolia tai tukitarpeita.

Esikko-kokeilun tavoitteena on madaltaa perheiden kynnystä hakeutua lapsiperheille tarkoitettujen sosiaalipalveluiden asiakkaiksi sekä tehdä Varhaisen tuen perhetyötä tutummaksi ja helpommin lähestyttäväksi. Tavoitteena on myös löytää perheitä, jotka voivat hyötyä toisista Varhaisen tuen perhetyön osa-alueista tai muista lapsiperheille tarjottavista palveluista.

Ensimmäisen kerran ajatus tästä työskentelymuodosta nousi esiin Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyöntekijöille, kun he vierailivat Tampereen kaupungin lapsiperheiden kotipalvelussa. Tampereen kaupungin lapsiperheiden kotipalvelu tarjoaa ensimmäistä lastaan odottaville Eka-vauva nimistä palvelua. Tarvetta lisätä ennaltaehkäisevää työtä lasta odottavien perheiden parissa on voimistanut myös se, että äitiysneuvolakäyntejä on vähennetty viimeisten vuosien aikana. Aikaisemmin äitiysneuvolan terveydenhoitajat toteuttivat varhaisen vuorovaikutuksen kotikäyntejä, mutta tästä on muun työmäärän lisääntyttyä jouduttu luopumaan. Esikko-kokeilun tavoitteena on yhdessä neuvoloiden rinnalla tukea odottavaa perhettä muuttuvassa elämäntilanteessa. (Saari 2018 & Ternola 2018.)

Vuonna 2016 Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyö kehittäli lasta odottavien perheiden kanssa tehtävään työhön Masuvauva-nimisen palvelun, joka toimi osaltaan innoittajana Esikko-kokeilun kehittämiseksi. Masuvauva-työskentelyyn on mahdollisuus osallistua kaikilla hämeenlinnalaisilla odottavilla perheillä. (Saari 2018 & Ternola 2018.) Masuvauva-palvelu on tarkoitettu sekä esikoista odottaville että uudelleen synnyttävälle perheille. Työskentelyssä tuetaan vanhemmuuteen kasvamista sekä varhaista vuorovaikutusta syntyvän lapsen kanssa. Masuvauva-työskentely koostuu tapaamisista Varhaisen tuen perhetyöntekijän kanssa. (Hämeenlinnan kaupunki 2016.)

Esikko-kokeilusta kerrotaan perheille äitiysneuvolassa. Tavoitteena on, että kaikki kokeilun aikana ensimmäistä lastaan odottavat perheet ovat tietoisia kokeilusta. Esikko-kokeilun työskentely on tarkoitettu äitiysneuvolakäyntien rinnalle tukemaan varhaista vuorovaikutusta ja vanhemmuutta. Äitiysneuvolan terveydenhoitaja esittelee perheille kokeilun ja kysyy luvan antaa heidän yhteystietonsa Varhaisen tuen perhetyöntekijälle. Tämän jälkeen perhetyöntekijä ottaa yhteyden perheeseen ja sopii tapaamisesta. Kokeilussa odottava perhe tapaa Varhaisen tuen perhetyöntekijää kahdesta kolmeen kertaa perheen omassa kodissa. Esikko-käynneillä perhetyöntekijä keskustelelee perheen kanssa dialogisesti käynneille suunniteltujen teemoista. (Saari 2018 & Ternola 2018.) Dialogisessa vuorovaikutuksessa pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä, ja sen yksi tärkeä elementti on vastavuoroisuus. Tällöin edetään vastavuoroisesti molempien osapuolten ehdoilla. (Mönkkönen 2007, 86 – 87.)

Ensimmäinen Esikko-tapaaminen sovitaan raskauden viimeiselle kolmannekselle. Tällöin keskusteluteemoja ovat esimerkiksi raskauden kulku, omat tunteet vanhemmaksi tulemisesta, mielikuvat ja ajatukset vauvasta, tuleva synnytys, ajatukset imetyksestä ja tulevasta vauva-arjesta sekä perheen lähiverkoston kartoittaminen. Teemat määrittyvät yhdessä asiakkaan ja perhetyöntekijän kanssa. Ensimmäisen käynnin tavoitteena on tukea kiintymyssuhteen syntymistä ja varhaista vuorovaikutusta sekä antaa tietoa uudessa ja muuttuvassa elämäntilanteessa. Toinen Esikko-tapaaminen

on lapsen ollessa noin neljän viikon ikäinen. Toisen kerran teemoihin kuuluu käydä läpi synnytystä ja vanhemmaksi tulemistä sekä niiden herättämiä tunteita; lisäksi voidaan keskustella vauva-arjesta ja päivärytmistä, imetyksestä, vanhempien vireystilasta, nukkumisesta sekä parisuhteesta. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja asiakkaan luottamusta omiin taitoihinsa. Molemmilla käynneillä tehdään palveluohjausta kertomalla perheille alueen palveluista, jotka on suunnattu odottaville ja vauvaperheille. (Saari 2018 & Ternola 2018).

Saari ja Ternola (2018) kertovat, että ensimmäiset perheet osallistuivat Esikko-kokeiluun marraskuun 2017 alussa. 6.3.2018 mennessä kokeilu on aloitettu yhteensä 16:ssa perheessä. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka monelle perheelle kokeilua on tarjottu, ei ole. Näistä kuudestatoista perheestä seitsemässä työskentely on saatu päätökseen suunnitelman mukaan ja kuudessa kokeilu on maaliskuussa 2018 vielä kesken. Päättyneiden ja keskenräisten tapausten lisäksi kolmessa perheessä on Esikko-kokeilu vaihtunut ensimmäisen tapaamisen jälkeen Varhaisen tuen perhetyön asiakkuudeksi. Kokeilun yhtenä tavoitteena onkin löytää perheitä, jotka hyötyvät muista Varhaisen tuen perhetyön palveluista – ainakin yksi tavoite on siis toteutunut.

Esikko-kokeilussa on tähän mennessä työskennelty pääasiassa odottavien äitien kanssa. Joissakin kokeilun ensimmäisistä tapaamisista ovat olleet myös isät paikalla, mutta toinen käynti lapsen synnyttyä on toteutettu äidin ja lapsen kanssa. Perhetyöntekijät kertovat Esikko-käyntien sisältäneen hyviä keskusteluja ennalta suunniteltujen teemojen mukaan. Kuten sanottu, käynneillä on annettu käytännön ohjausta vauva-arkeen ja vauvan hoitoon liittyvissä asioissa, pönkitetty vanhempien omia vahvuuksia sekä annettu palveluohjausta vauvaperheille tarjottavaan ryhmä- ja vertaistoitintaan. Perhetyöntekijät toivovat Esikko-kokeilun vakiintuvan Varhaisen tuen perhetyöhön Hämeenlinnassa, sillä he kokevat työskentelyn olevan tuloksellisesti ja merkittävästi ennaltaehkäisevää tukea lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. (Saari 2018 & Ternola 2018.)

4 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Tutkimukset ensimmäistä lastaan odottavien kokemuksista perhetyöstä ovat hakujeni perusteella pääosin ammattikorkeakoulujen opinnäytetöitä. Esimerkiksi Mäkinen ja Paananen (2015) ovat tutkineet Kotkalaisten ensimmäistä lastaan odottavien kokemuksia perheohjaajan tapaamisesta raskauden aikana; Hyvärisen (2015) opinnäytetyö: ”Kaikki oli niin uutta” Vanhempien kokemuksia ensisynnyttäjille suunnatusta perhetyöstä. Akateemisia tutkimuksia puolestaan tuli vastaan hyvin vähän. Valitsin tarkasteltavaksi yhden väitöskirjan ja yhden pro gradu- tutkielman, joiden aiheet ovat lähellä oman tutkimukseni aihetta.

Susanna Rautio (2016) tutkii väitöskirjassaan ”Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä” perheammattilaisten ja asiakasperheiden kokemuksia neuvolan perhetyön työmallista. Tutkimus on artikkeliväitöskirja ja kohdistuu neuvolan perhetyöhön, jossa ensimmäistä lastaan odottavat perheet ja pikkulapsiperheet saavat lyhytkestoista ennaltaehkäisevää varhaista tukea. Tutkittavilla perheillä ei ole lastensuojelun asiakkuutta. Tutkimus koostuu kolmesta tieteellisissä julkaisuissa julkaistuista artikkelista ja yhteenveto-osiosta. Ensimmäinen artikkeli käsittelee sellaisten vanhempien kokemuksia, joiden perheissä on neuvolassa saatu perhetyön tarjoamaa tukea. Toinen artikkeleista käsittelee neuvolan terveydenhoitajien, perheammattilaisten ja perhetyöntekijöiden kokemuksia kumppanuudesta ja moniammatillisesta työstä. Kolmas artikkeli keskittyy siihen, miten neuvolan perhetyön ammattilaiset kuvaavat kokemuksiaan työstään voimaantumisen näkökulmasta. (Rautio 2016, 13 – 15.)

Raution (2016) väitöskirjassaan tutkimat artikkelit vastaavat kysymyksiin: ”Mihin perheiden tarpeisiin perhetyö vastaa, ja miten perheet kokivat saadun tuen, erityisesti kotikäynnit? Miten yhteistyö sujui ammattilaisten ja perheiden välillä, ja miten ammattilaisten keskinäinen yhteistyö sujui? Mitkä olivat työn haasteita ja onnistumisen kokemuksia?”. Väitöskirjan tarkoituksena on analysoida ja tuoda esiin perheiden ja heidän kanssaan työskennelleiden ammattilaisten kokemuksia ja näkökulmia neuvolan perhetyömallista sekä siitä, millaista on toimia kussakin hankkeessa. Tutkimuksessa tarkastellaan esimerkiksi sitä, millaisia jännitteitä, ristiriitoja ja kulttuurisia odotuksia neuvolan perhetyöhön liittyy ilmiönä. (Rautio 2016, 15 – 16.)

Väitöskirjan osatutkimuksen tuloksena on, että neuvolan perhetyön asiakasvanhemmat kokevat kotiin tuodun perhetyön pääsääntöisesti helpottavan, voimaannuttavan sekä muutenkin parantavan perhe-elämää. Tarkemmin sanoen vanhemmat kokevat saaneensa perhetyöltä tukea vanhemmuuteen sekä vinkkejä ja ohjeita lastenhoitoon. Lisäksi he mieltävät omien resurssiensa vahvistuneen perhetyöntekijältä tarjoaman tuen, positiivisen palautteen ja kannustuksen myötä. Keskustelut perhetyöntekijän kanssa koetaan helpottaviksi, ja erityisesti äideille tämä tuntuu tärkeältä. Vanhemmat kokevat saaneensa hyötyä myös vertaisryhmätoiminnasta, joihin perhetyöstä on kannustettu heitä osallistumaan. Tutkimuksen tulokset puoltavat sellaisten tukipalveluiden tärkeyttä, jotka kumpuavat perheiden omista lähtökohdista ja jotka toteutetaan asiakasperheiden kotona. (Rautio 2016, 19.)

Pro gradu- tutkielmassaan ”Ensiperheiden kokemukset sosiaalisesta tuesta” Heidi Mäkelä (2013) tutkii ensiperheiden vanhempien kokemuksia Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry:n Ensiperheiden tukityöprojektista. Ensiperheiden tukityön projektissa tarjottiin ensimmäistä lastaan odottaville suunnattua tukea ennaltaehkäisevänä perhetyönä. Hankkeen tavoitteena oli antaa psyykkistä tukea ja tietoa sitä tarvitseville ensimmäistä las-

taan odottaville perheille. Tutkimuksessaan Mäkelä on haastatellut seitsemää tukityön päättäneitä perhettä ja pyrkii tuomaan heidän omakohtaisia kokemuksiaan esiin vanhemmuudesta, ongelmien selättämisestä sekä Ensiperheiden tukityö-projektista. (Mäkelä 2013, 26–29.)

Mäkelän (2013) tutkimuksesta käy ilmi, että ensiperheiden tuen tarpeiden kirjo on laaja. Kuusi seitsemästä hankkeeseen osallistuneista perheestä kertoi, että heidän hankkeesta saamansa tuki vastasi hyvin heidän sosiaalisen tuen tarpeisiinsa. Yksi perhe ei koe saaneensa lisätukea. Tutkimustuloksista voi todeta ensiperheiden tukityöllä olleen kohteilleen iso merkitys. Sosiaalisen tuki auttaa perheitä löytämään omat voimavaransa ja edistää vanhempien jaksamista.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön taustaa sekä esitellään tutkimuskysymys. Luvussa kuvataan, kuinka tutkimuksen aineisto on kerätty ja analysoitu, esitellään analyysimetodia sekä pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni aihevalinnan taustalla on oma kiinnostukseni ennaltaehkäisevää perhetyötä kohtaan. Syksyllä 2017 tein opintojeni harjoittelua Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyössä, jolloin pääsin osallistumaan Esikko-kokeilun kehittelyyn. Idea opinnäytetyöstä tuli, kun kokeilua kehiteltäessä pohdimme palautteen keräämistä kokeiluun osallistuneilta. Palautteiden keräämiselle ja analysoimiselle oli tarve, joten koin luontevana ja motivoivana tehdä opinnäytetyöni aiheesta.

Keskustelin opinnäytetyön aiheesta yhdessä Esikko-kokeilusta vastaavan perhetyöntekijän kanssa, ja keskeiseksi tutkimustehtäväksi valitsimme tutkia kokemuksia kokeiluun osallistuneiden perheiden näkökulmasta. Tutkimustehtävä vastaa tarpeeseen saada tietoa Esikko-kokeilun merkityksestä sekä siitä, onko kokeilun tavoitteita saavutettu. Tutkimuskysymykseni tarkentui vielä aineiston keräämisen jälkeen, kun selvisi, etteivät isät olleet osallistumassa palautteen antamiseen.

Tarkemmin sanottuna tarkoituksena on selvittää, millainen kokemus Esikko-kokeilu on äideille ollut. Tutkimuskysymykseni tässä opinnäytetyössä kuuluu: *Mitä ensimmäistä lastaan odottavat äidit kertovat kokemuksistaan Esikko-kokeilusta?*

Opinnäytetyöni tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä eli siitä, kuinka ihmiset

kokevat ja näkevät todellisen maailman (Kananen 2014, 19). Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, huomioiden sen moninaisuuden. Silloin tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.)

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkimuksen kohteena olevan ilmiön ymmärtäminen, kuvaaminen ja tulkinnan antaminen ilmiöstä. Ilmiötä käsitellään perusteellisesti syvyyssuunnassa, eli siitä pyritään saamaan mahdollisimman paljon irti. Laadullisessa tutkimuksessa ei kyetä laatimaan yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan sillä pyritään saamaan ymmärrys ilmiöstä ajatuksella ”mistä tässä on kyse?”. (Kananen 2014, 16 – 19.) Opinnäytetyön tavoitteena on saada ymmärrys Esikko-kokeiluun osallistuneiden kokemuksesta. Silloin pyritään saamaan tietoa siitä, päästiinkö kokeilussa sille asetettuihin tavoitteisiin ja onko Hämeenlinnassa tarvetta kokeilun kaltaiselle työskentelylle jatkossa. Keskeisenä tavoitteena on tuottaa tietoa ensimmäistä lastaan odottavien perheiden tarpeista ja sosiaalisen tuen merkityksestä odotus- ja pikkulapsiaikana.

5.2 Tutkimusaineiston hankinta ja kuvaus

Opinnäytetyön aineisto on kerätty käyttämällä kirjoitelmamenetelmää. Alun perin punnitsin aineistonhankintamenetelmää kirjoitelman ja haastattelun välillä. Valitsin kirjoitelmapyynnön aineistonkeruumenetelmäksi, sillä halusin osallistujien kertovan kokemuksestaan vapaasti ja rehellisesti omin sanoin. Kirjoitelmien keräämisen etuna on myös se, että niiden pyytäminen viimeisellä Esikko-kokeilun käynnillä ei asettanut haasteita omalle tutkimusaikataululleni. Olisi ottanut oman aikansa sopia haastattelut seitsemän Esikko-kokeiluun osallistuneen äidin kanssa eri aikoihin, ja osa äideistä olisi saattanut kieltäytyä haastattelusta vieraan ihmisen kanssa. Kirjoitelmapyyntö osoittautui hyväksi tavaksi kerätä aineistoa, sillä kaikki äidit halusivat kirjoittaa kokemuksistaan. Kirjoitelma eli kertomus on narratiivinen menetelmä tehdä tutkimusta, jonka ydin on analyysissa. Kertomukset tuottavat ja välittävät tietoa. (Hirsjärvi ym. 2013, 218.) Narratiivisuutta pidetään ihmiselle luontaisena tapana tehdä selkoa todellisuudesta. Loogisen ajattelun ohella tarinamuoto on tapa jäsenellä kokemuksia. (Eskola & Suoranta 1998, 18.)

Aineisto kerättiin kirjoitelmapyynnöillä 6.3.2018 mennessä kaikilta kokeilun päättäneeltä äideiltä viimeisellä Esikko-kokeilun käynnillä. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa en rajannut vastaajiksi vain äitejä, mutta koska isät olivat osallistuneet kokeiluun vain ensimmäiselle tapaamiselle tai eivät lainkaan, päädyimme yhdessä Esikko-kokeilusta vastaavan perhetyöntekijän kanssa jättämään heidät pois tutkimuksesta. Kirjoitelmapyynnön äideille ja opastuksen tekstin laatimiseen antoivat kokeilussa työskentelevät perhetyöntekijät. Olin etukäteen ohjeistanut perhetyöntekijöitä kirjoitelmien pyytämisessä kirjallisella ohjeella.

Ohjeistin perhetyöntekijöitä varaamaan aikaa kirjoitelmien keräämiseen noin 15 minuuttia toisen käynnin lopusta. Ennen kirjoitelman kirjoittamista osallistujilta kerättiin lupa kirjoitelman käyttöön erillisellä lomakkeella. Lomakkeessa kerrotaan opinnäytetyön aihe ja suunnitteluvaiheen nimi, miten aineistoa käsitellään sekä kuka alkuperäistä aineistoa tarkastelee. Kirjoitelman käyttö lupa on tämän julkaisun liitteenä. (Liite 1.) Itse kirjoitelmapyyntöissä pyydetään osallistujia kirjoittamaan vapaasti 1-2 sivua omin sanoin siitä, millainen kokemus Esikko-kokeilu on heille ja heidän perheelleen ollut. Samalla ohjeistetaan kirjoittamaan nimettömästi kaikista kokeilun mieleen tuomista asioista, odotuksista ja kohtaamisesta. Ohjeistus kirjoittamiseen on kirjoitettuna pyynnön ylälaudassa. Kirjoitelmapyyntö on opinnäytetyön liitteissä. (Liite 2.)

5.3 Analyysimetodina kategoria-analyysi

Analysointimenetelmäksi valitsin sisällönanalyysin, josta vielä tarkennettuna kategoria-analyysin. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkimusaineiston sanallista kuvaamista. Se on laadullisen tutkimismenetelmän metodi, jossa etsitään merkityskokonaisuuksia ja -suhteita. (Vilkkä 2015, 163.) Kategoria-analyysissä kulttuureja tutkitaan toimintana, jossa kategoriat ja kategorisointi ovat merkittävässä roolissa. Kategorioinnilla tarkoitetaan asioiden ja ihmisten nimeämistä ja luokittelua. (Jokinen, Juhila & Suominen 2012, 31.) Tässä analyysitavassa kyse on kulttuurin ja moraalien tarkastelusta, sillä kategorioilla on niiden rakentumisessa keskeinen rooli. Kategoriat ovat olennaisia toisten ja itsemme määrittelyn välineitä. Luokittelemme kategorioihin myös muita kuin ihmisiä, ja samalla järjestämme ympäröivää maailmaa mielessämme tietynlaiseksi. On hankalaa pohtia mitään tilannetta tai paikkaa, jossa kategoriat eivät olisi läsnä, sillä ne ovat niin olennainen osa sosiaalista ja yhteiskunnallista elämässämme. (Jokinen ym. 2012, 6.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoitteena on löytää aineistosta esimerkiksi jonkinlainen tyypillinen kertomus tai toiminnan logiikka. Silloin lähdetään liikkeelle päättämällä ennen analyysia, mitä tyypillistä kertomusta tai toiminnan logiikkaa lähdetään etsimään: mikä on tutkimuskysymys? Tutkimusaineistoa pelkistetään ja jätetään aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen informaatio pois. Tämän jälkeen ryhmitellään tutkimusaineisto uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Myös ryhmittely tehdään sen perusteella, mitä aineistosta ollaan etsimässä. Ryhmät nimetään ryhmän sisältöä kuvaavalla yläkäsitteellä. Tutkimustuloksina ryhmittelystä muodostuu luokitteluja, käsitteitä ja teoreettinen malli. (Vilkkä 2015, 163 – 164.)

Koen kategoria-analyysin olevan analyysimenetelmänä luotettava: nähdäkseni jollakin toisella analyysimenetelmällä aineistoa olisi ollut helpompi lähteä johdattelemaan omien mielikuvien ja kokemusten mukaiseksi. Ka-

tegoria-analyysissa aineistosta löytyvät kategoriat ryhmitellään ja kategoriaryhmät nimetään vasta ryhmittelyn jälkeen. Ryhmien sisältö määrittelee kategoriaryhmän nimen.

5.4 Analyysin toteutus opinnäytetyössä

Kertomuksia Esikko-kokeilusta kirjoitelmapyyntöillä pyydettiin yhteensä seitsemältä äidiltä, joista kaikki halusivat kertoa kokemuksistaan. Vastaukset on kirjoitettu käsin, ja jokainen niistä on noin yhden sivun mittainen. Aineiston keräämisen jälkeen kirjoitin eli litteroin käsin kirjoitetut kertomukset tietokoneella yhdeksi tekstiksi. Tekstiä tuli yhteensä seitsemän sivua. Tulostin aineiston paperille, jotta voin kuljettaa sitä mukanani ja lukea sitä mahdollisimman helposti. Luin litteroidun aineiston läpi niin monta kertaa, että tunsin sen läpikotaisin ennen kuin aloin analysoida sitä.

Analyysin tekemisen aloitin lukemalla jo tutuksi tullutta aineistoa tutkimuskysymyksen näkökulmasta: mitä osallistujat kertovat kokemuksistaan Esikko-kokeilussa? Aloin merkitä aineistossa olevia kokemuksia alleviivamalla niitä. Luin aineistoa etsien kertomuksia kokemuksista useaan otteeseen tehden uusia huomioita kunnes koin, että kaikki kertomukset kokemuksista Esikko-kokeilusta oli poimittu. Valitessani alleviivattavia asioita aineistosta kysyin: onko tämä kokemus? Tarkistin aineistosta alleviivamiani asioita tämän esimerkin tapaan:

On tullut kysytyä asioita = kokemus
 On ollut mukava jutella = kokemus
 Hyvä että lähdettiin mukaan = kokemus
 Hypättiin tuntemattomaan = kokemus

Kokemuksia Esikko-kokeilusta esiintyy kertomuksissa yhteensä 88 kertaa. Jatkoisin analyysia kirjoittamalla nämä kaikki 88 kokemusta allekkain, jonka jälkeen aloin etsiä kokemuksista synonyymeja eli samaa tarkoittavia ilmauksia, ja samalla pidin kirjanpitoa siitä, kuinka monta kertaa sama kokemus esiintyy aineistossa. Samaa tarkoittava kokemus on esimerkiksi:

Kiireetön tunnelma
 perhetyöntekijällä ei ole ollut kiirettä = kiireetön tunnelma
 asioista on saanut puhua rauhassa = kiireetön tunnelma
 tai

Positiivinen kokemus
 hyvä kokemus = positiivinen kokemus
 hyvä, että lähdettiin mukaan = positiivinen kokemus

Etsittyäni kokemuksista samaa tarkoittavia asioita ja laskettuani ne, kävi ilmi, että aineistossa esiintyy 27 erilaista kokemusta eli kategoriaa. Loput 51 kokemusta tarkoittavat samaa jonkun toisen kokemuksen kanssa.

Kun eri kokemukset oli kategorisoitu, kirjoitin nämä kaikki 27 kategoriaa erillisille paperilapuille ja levitin laput sekaisin lattialle. Tutustuin kokemuksiin, ja aloin hahmotella niitä omiin kategoriaryhmiinsä. Ryhmittelin kategorioita niiden sisällön mukaan. Samaan kategoriaryhmään laitoin esimerkiksi ne kategoriat, joissa äidit kertovat odotuksistaan kokeilua kohtaan. Seuraavaksi nimesin hahmottuneet neljä kategoriaryhmää. Nimesin kategoria-ryhmät sen mukaan, miksi olin ryhmitellyt ne samaan ryhmään. Esimerkiksi kategoriaryhmä, jossa äidit kertovat odotuksistaan, sai nimen ”osallistujien odotuksia kokeilulta”.

Nimettyäni kategoriaryhmät taulukoin ne. Taulukoissa esiintyy kategoriaryhmän nimi ja se, kuinka monta kertaa tämän kategorian kokemuksia esiintyi aineistossa. Taulukossa ovat myös kategoriaryhmään kuuluvat erilaiset kokemukset allekkain sekä maininnat siitä, kuinka monta kertaa ne esiintyvät aineistossa. Tästä syntyi opinnäytetyöni tulokset kategoriaryhmittäin.

5.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Koko opinnäytetyön prosessin ajan pyrin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja tieteellisen tutkimuksen ohjeita. Toteutus ja kulku on tarkoin suunniteltu opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa, jonka perusteella tutkimuslupa opinnäytetyölle on myönnetty. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 23 – 24) mukaan, Opetusministeriön tieteelliselle tutkimukselle tekemään ohjeistukseen kuuluu, että tutkija noudattaa tarkkuutta, huolellisuutta ja rehellisyyttä koko tutkimusprosessinsa ajan. Tutkijan tulee soveltaa eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä tiedonhankinta-, arviointi- ja tutkimusmenetelmiä sekä avoimuutta tuloksia julkaistaessa. Tutkijan tulee ottaa tutkimustyössään huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset sekä antaa omassa tutkimuksessaan niille kuuluva arvo.

Opinnäytetyön tilaajan toiveesta opinnäytetyössä kerrotaan, että aineisto on kerätty Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön Esikko-kokeiluun osallistuneilta äideiltä. Kirjoitelmien käyttölupapyyntöissä osallistujia tiedotetaan tilaajan nimen esiintymisestä kertomalla opinnäytetyön alkuperäinen otsikko: ”Kokemuksia Esikko-kokeilusta. Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien kertomuksia kokemuksistaan Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön Esikko-kokeilun työskentelystä” (Liite 1). Muita tunnistetietoja Esikko-kokeiluun osallistuneista äideistä ei esiinny kuin että kokeilu on toteutettu Hämeenlinnassa. Joko opinnäytetyöprosessin ajan olen pitänyt tarkoin huolta, että käsittelen aineistoa luottamuksellisesti.

Kirjoitelmapyyntöissä osallistujille kerrotaan, että perhetyöntekijät eivät lue alkuperäisiä kirjoitelmia. Toivon tämän vaikuttavan osallistujien rehellisyyteen kirjoitelmissaan. Kirjoitelmapyyntöissä osallistujia pyydetään laittamaan valmis kirjoitelma suljettuun kirjekuoreen, jonka perhetyöntekijä

oli varannut käynnille mukaan. Perhetyöntekijät toimittivat minulle suljetuissa kirjekuoreissa olevat kirjoitelmat sekä kirjoitelmien käyttöluvat. Kirjoitelmat ja käyttöluvat pidettiin erillään vastaajien anonymiteetin säilymiseksi.

Tutkimusta tehdessä mieleeni nousi kysymys aineiston määrällisestä riittävydestä. Kertomuksia kertyi seitsemän kappaletta, mutta ne olivat pituudeltaan melko lyhyitä, noin yhden sivun mittaisia. Laadullisissa tutkimuksissa tutkimusaineiston koko ei määrittele tutkimuksen laatua, vaan aineiston sisältö ja sen laatu. Tutkimusaineisto toimii apuna ilmiön tai asian ymmärtämiseen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole yleistettävyyttä samassa mittakaavassa kuin määrällisessä tutkimuksessa. Sen sijaan tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen sekä vanhojen ajatusmallien kyseenalaistaminen, ja tähän voidaan päästä perusteellisella analyysillä pienestäkin tutkimusaineistosta. (Vilkkä 2015, 150.) Kertomuksia lukiessani huomasin pian niiden vastaavan hyvin tutkimuskysymykseeni, sillä ne alkavat toistaa itseään. Äidit kertovat kirjoitelmissaan keskenään hyvin samankaltaisia asioita, vaikka kirjoitelmapyyntöni tai kirjoitelman ohjeistus ei siihen ohjaa.

6 ÄITIEN KOKEMUKSET ESIKKO-KOKEILUSTA

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tulokset. Katégoria-analyysi jakaa aineiston neljään kategoriaryhmään, joiden mukaan aineiston tulokset esitellään. Ensimmäisen kategoriaryhmän ”Millainen kokemus Esikko-kokeilu oli” kategoriat kertovat yleisesti osallistujien kokemuksia ja tuntemuksia kokeilusta. Toinen ryhmä ”Osallistujien odotuksia kokeilusta” kertoo, millaisia odotuksia kokeilulle aineistossa esiintyy. Kolmanteen kategoriaryhmään ”Esikko-käyntien sisältö” luokiteltavia kategorioita esiintyy aineistossa eniten. Näissä osallistujat kertovat kotikäyntien sisältöön liittyviä asioita. Neljäs ja ryhmä on ”Kokemuksia kotikäyntien tunnelmasta ja perhetyöntekijästä”. Tähän luokitellaan osallistujien kuvaukset siitä, millainen tunnelma kotikäynneillä perhetyöntekijän kanssa oli sekä osallistujien muut kertomukset perhetyöntekijästä. Opinnäytetyön tuloksia esitellessä käytän otsikoinnissa kategoriaryhmää mielestäni hyvin kuvaavia sitaatteja äitien kertomuksista.

Kategoriaryhmät	Esiintyy aineistossa
Millainen kokemus Esikko-kokeilu oli	25
Osallistujien odotuksia kokeilusta	11
Kokemuksia käyntien sisällöstä	32
Kokemuksia kotikäyntien tunnelmasta ja perhetyöntekijästä	20
Yhteensä	88

Taulukko 1. Kategoriaryhmät ja kuinka monta kertaa ne esiintyvät aineistossa

6.1 Avun voi löytää joku, joka sitä todella tarvitsee

Kategorioita, joissa osallistajat kuvaavat yleisesti kokemuksiaan Esikko-kokeilusta, esiintyy aineistossa toiseksi eniten. Kokemukset kokeilusta ovat olleet äideille pääosin positiivisia ja he mieltävät, että tukea tarvitsevia perheitä on varmasti olemassa. Negatiivisia kokemuksia ei esiinny aineistossa lainkaan. Positiivisiksi kokemuksiksi lasken myös ne, joissa äidit kertovat kokeneensa käynnit hyödyllisinä ja rentoina sekä ne, joissa äiti kertoo olevansa kokeilusta kiitollinen. Alla muutamia esimerkkejä äitien kertomista positiivisista kokemuksista:

Esikko- käynnit olivat minulle hyvä kokemus.

Esikoista kun odotti, tuntui siltä, että otetaan vastaan kaikki tuki ja tieto, mitä voidaan saada ja hienoa kun päästiin mukaan tähän.

Toivottavasti tämä ei jäisi vain kokeiluksi, koska apua tarvitsevia varmasti on, vaikka he eivät itse sitä ymmärtäisikään.

Olen kiitollinen jokaisesta tapaamisesta perhetyöntekijän kanssa.

Koen, että näillä käynneillä avun voi löytää joku, joka sitä todella tarvitsee.

Käyntien kerrotaan olleen loistavia, hyviä, mukavia ja rentoja. Ideaa toteuttaa Esikon kaltainen kokeilu kuvataan loistavaksi, ja äidit mieltävät hyväksi sen, että ensimmäistä lastaan odottavien perheiden kotona vierailaan. Kotikäyntien koetaan olleen rentoja ja miellyttäviä. Osallistajat ker-

toivat olevansa tyytyväisiä ja kiitollisia siitä, että ovat lähteneet mukaan kokeiluun. Äidit toivovat, että Esikko-kokeilun kaltainen työskentely vakiintuisi osaksi Varhaisen tuen perhetyötä.

Lisäksi kirjoitelmissa esiintyy kokemus välittämisestä ja siitä, että kynns palveluiden käyttöön on madaltunut.

On tullut fiilis, että kaupungin puolelta joku välittää mitä meille kuuluu.

Käynneillä koen, että on kynns madaltunut jos palveluja tarvitsee käyttää.

Mielestäni yksi mieleenpainuvimmista kokemuksista on tunne välittämisestä. Esikko-kokeiluun osallistumisen myötä äidille on siis tullut sellainen olo, että Hämeenlinnan kaupunki on kiinnostunut siitä, mitä heidän perheellensä kuuluu. Välittämisen lisäksi aineistossa esiintyy kokemus, jossa osallistuja kertoo jatkossa perhepalveluihin hakeutumisen helpommaksi.

Käynnit ovat kaiken kaikkiaan olleet positiivisia ja miellyttäviä. En koe, että itselleni varsinaisesti tarpeellisia, mutta eivät myöskään haitaksi.

Kirjoitelmissa esiintyy myös kokemus siitä, että Esikko-kokeilu ei ole ollut tarpeellinen, mutta ei myöskään haitaksi. Yksi kokeiluun osallistuneista äideistä kertoo, että Esikko-kokeilu on ollut hänelle miellyttävä ja positiivinen kokemus, mutta ei koe kokeilun työskentelyn olleen hänelle varsinaisesti tarpeellista.

6.2 Ennakko-odotuksia ei ollut

Osallistujat kertovat kirjoitelmissaan odotuksistaan sekä odotuksien puuttumisesta Esikko-kokeilun suhteen. Kirjoitelmista ilmenee, että äideillä oli vain vähäisiä ennakkoajatuksia kokeilusta.

Odotuksia Esikko-kokeiluun liittyen ei juurikaan ollut, hypähtiin tuntemattomaan ja hyvä niin.

Tavallaan mitään ennakko-odotuksia ei ollut.

Ehkäisevä perhetyö oli minulle vierasta

Ensimmäiselle käynnille ei ollut odotuksia kun ei oikein tiennyt mistä Esikko- kokeilussa on kyse.

Varhaisen tuen perhetyö ja Esikko-kokeilu olivat äideille alun alkaen vieraita. Kertomuksissa kuvataan kokeiluun osallistumista hyppynä tuntemattomaan ja sitä, että ennakko odotuksia ei kokeilua kohtaan juurikaan ollut.

Ennen ensimmäistä tapaamista odotin, että saan kertoa asioista, jotka minua mietityttää tai pelottaa sekä että saan niihin tukea.

Kertomuksissa pieni osa äideistä kertoo odottaneensa Esikko- työskentelyn antavan heille tukea. Muutamat äidit ovat odottaneet saavansa keskustella peloistaan ja ajatuksistaan sekä jakaa heitä mietityttäviä asioita perhetyöntekijän kanssa.

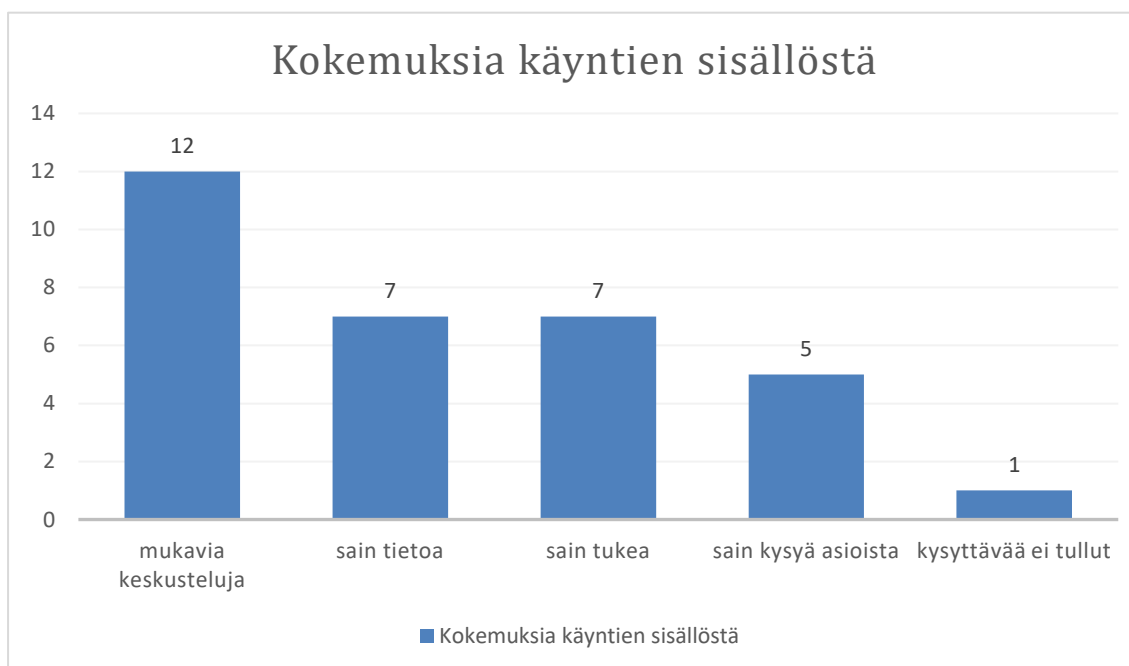
Lähinnä olin ajatellut/miettinyt onko meillä kävijä kauhean ”tentaava” ja kyselee hankalia kysymyksiä ja katselee paikkoja arvostellen, etsien mm. teräviä pöydän kulmia, mutta näin ei onneksi ollut.

Ensimmäistä tapaamista jännitin, mutta tutustuessamme paremmin se hävisi.

Pieni osa äideistä tuo esiin ennakkoluulojaan ja jännitystään ennen kokeilua. Yksi vastaajista on miettinyt etukäteen sitä, että tarkasteleeko perhetyöntekijä heidän asuntoaan tai esittääkö hän vaikeita kysymyksiä. Kirjoittelussaan hän kuitenkin toteaa, ettei perhetyöntekijä näin kuitenkaan tehnyt. Osallistujat toteavat ennakkoluulojen ja jännityksen hävinnan käyntien aikana.

6.3 Minua kuunneltiin ja sain vastauksia

Kategorioita, joissa osallistujat kertovat Esikko- kokeilun kotikäyntien sisällöstä, esiintyy kirjoitelmissa eniten, 32 kertaa.

Kaavio 1. Kokemuksia käyntien sisällöstä

Aineistossa esiintyy useita mainintoja, joiden mukaan Esikko-käynnit sisälsivät mukavia keskusteluja.

Käynnit koostuivat mukavista ja rennoista keskusteluista ja oli mukava kun sai itse kysyä mieltä askarruttavista asioista.

Oli mukava saada ulkopuoliselle kertoa omia mietteitä ja kokemuksia synnytyksestä, sen kulusta ja vauva-arjesta.

Sain jakaa ajatuksia/ tunteita raskausaikana. Kertoa asioista, jotka raskausaikana oli mielen päällä.

Sain jakaa iloa ja jännitystä, jota odotusaikani osana sisälsi.

Oli mukavaa raskausaikana jo keskustella asianomaisen kanssa esimerkiksi omista peloista, kun tiesi ettei hän voi niitä huudella ympäri kaupunkia. Raskauteen ja äitiyteen liittyä usein niin paljon kysymyksiä ja uusia kokemuksia on hyvä, että pääsee asioista juttelemaan, jos niin haluaa.

Esikko-kokeilun kotikäynneillä äidit keskustelivat aiheeseen liittyvistä asioista perhetyöntekijän kanssa. Äidit kokevat käynneillä käydyt keskustelut mukaviksi ja rennoiksi sekä sellaisiksi, että heidän oli helppo avata perhetyöntekijälle omaa elämäänsä. Jokainen äiti kertoo kirjoitelmassaan keskusteluista positiiviseen sävyyn, ja osassa kirjoitelmista mukavat keskustelut mainitaan useaan otteeseen. Äidit kokevat, että käynneillä he ovat saaneet kertoa raskauteen, lapsen saamiseen ja vauva-arkeen liittyvistä ajatuksista ja tunteista perhetyöntekijälle. He kertovat jakaneensa keskusteluissa lapsen odottamiseen liittyvää iloa, pelkoja ja jännitystä. Keskustelujen koetaan olleen luottamuksellinen ja mukava kanava saada kertoa omista asioistaan ulkopuoliselle henkilölle. Keskustelujen todetaan myös antavan uusia näkökulmia asioihin.

Esikko-kokeilun aikana äidit ovat saaneet kysyä asioista, ja he kokevat saaneensa neuvoja ja ohjeita perhetyöntekijältä.

Toisella käynnillä osasi jo miettiä hieman kysymyksiä vauvan hoitoon ja vanhemmuuteen liittyen.

Esikko-käynneillä on tullut kysyttyä asioita kotiin liittyen. Nämä asiat muistaa paremmin kotona ollessa. Neuvolassa kun ei kaikkia asioita muista ja neuvolakäynnit ovat enemmän perusasioihin liittyen.

Esikko-käynneillä minua kuunneltiin ja sain vastauksia asioihin, joita olin miettinyt.

Koin Esikko-käynnit oikein hyödyllisinä ja sain hyviä neuvoja ja pohdiskeltavaa vanhemmuuteen liittyen.

Kertomuksissa äidit kertovat saaneensa Esikko-käynneillä kysyä heitä askarruttavista asioista, ja he kokevat myös saaneensa kysymyksiinsä vastauksia. Kysymykset ovat liittyneet raskauteen, vauvan hoitoon ja vanhemmuuteen. Kertomuksissa esiintyy myös kokemus kuulluksi tulemisesta. Äidit mieltävät, että Esikko-tapaamisilla he ovat saaneet perhetyöntekijältä tietoa ja opastusta muuttuvassa elämäntilanteessaan. Saatu tieto ja opastus koetaan myönteiseksi, käytännönläheiseksi ja hyödylliseksi. Osa vastaajista kuvaa, että Esikko-kokeilun kotikäynneillä tuli kysyttyä etenkin kotiin liittyviä asioita: nämä asiat tulivat paremmin mieleen kotona kuin äitiysneuvolakäynneillä.

Tiedon ja opastuksen lisäksi äidit kokevat saaneensa kokeilun aikana tukea. Tueksi analyysia tehdessä lasketaan myös osallistujien kokemukset, joissa he kertoivat käyntien tuoneen itseluottamusta ja varmuutta omiin taitoihin.

Koin saavani tukea ja kannustusta

Sain loistavaa tukea!!

Koin saavani hyvin käytännönläheisiä ohjeita ja positiivinen & kannustava ote toi mukavasti itseluottamusta. Tuli varmuutta siihen, että tulemme pärjäämään vauva-arjessa hyvin.

Koin, että työntekijän kanssa käydyt keskustelut tukivat hyvin neuvolan kanssa käytäviä asioita.

Käyntien jälkeen oli levollinen olo, kun oltiin yhdessä kun oltiin yhdessä katsottu, että vauvan hoito sujuu ja perusasiat on hyvällä mallilla.

Näin lapsen syntymän jälkeen sain imetykseen loistavan tuen!

Aineistossa esiintyy useita kertomuksia äitien saamasta tuesta. He kuvaavat tukea loistavaksi, käytännönläheiseksi ja kannustavaksi. Äitien kokema tuki Esikko-kokeilusta on esimerkiksi apu käytännön asioissa kuten imetyksessä ja vauvan hoidossa. Yksi äideistä kuvaa perhetyöntekijän antaman tuen johtaneen levollisuuden tunteeseen. Tukea kuvataan myös varmistukseksi omille ajatuksille ja toimintatavoille; positiivisen ja kannustavan tuen koetaan tuoneen itseluottamusta ja varmuutta vauva-arjessa pärjäämiseen jatkossa. Esikko-kokeilun koetaan tukevan perhettä yhdessä neuvolatyön kanssa, sillä kokeilun aikana käydyt keskustelut olivat hyvin linjassa neuvolassa käytyjen keskustelujen kanssa.

6.4 Työntekijällä oli aikaa

Kirjoitelmissa äidit kertovat kokemuksistaan perhetyöntekijästä ja kotikäyntien tunnelmasta. Kokemukset ovat positiivisia ja hyvin samankaltaisia keskenään. Perhetyöntekijää ja kohtaamisia hänen kanssaan kuvataan muun muassa seuraavin esimerkein:

Koin sen hyväksi, että perhetyöntekijä on ollut neuvolassa töissä. Sitä kautta hänellä on osaamista sille puolelle.

Kohtaamiset koin mukaviksi ja tämän uskon pitkälti johtuvan juuri tapaamastani henkilöstä.

Vuorovaikutus työntekijän kanssa oli luontevaa, hänestä huokui luotettavuus ja kokemus.

Esikko-henkilö oli todella mukava ja hänen seurassaan oli rentoa jutella ihan arkipäivän asioista kuin myös lapseen/perheeseen liittyvistä asioista. Ei tullut yhtään sellainen olo, että joku tulee arvostelemaan meidän lapsiarkea.

Perhetyöntekijällä ei myöskään ole ollut kiirettä joten asioista on saanut puhua rauhassa ja on ehtinyt tulla uusiakin asioita mieleen.

Tykkäsin siitä, että työntekijällä oli aikaa olla ja käynneillä oli kiireetön tunnelma.

Osallistujat kuvailevat tapaamaansa perhetyöntekijää mukavana ja sellaisena, että hänelle on ollut helppo puhua perheen asioista. Äidit kokevat perhetyöntekijän ammattitaidolla, luonteella ja luottamuksellisuudella olevan vaikutusta siihen, että Esikko-kokeilusta jäi heille myönteinen kokemus. Perhetyöntekijällä koetaan kotikäynneillä olleen keskusteluissa positiivinen, kannustava ja käytännönläheinen ote. Työntekijä miellettiin luotettavaksi ja sellaiseksi, että hänellä on tarvittavaa ammatillista osaamista ja kokemusta työskentelyyn perheiden kanssa. Vuorovaikutuksen perhetyöntekijän kanssa koetaan olleen rentoa ja luontevaa. Kirjoitelmissa toistuu äitien kokemus kiireettömästä tunnelmasta Esikko-käynneillä. Se koetaan positiivisena, että asioista sai puhua rauhassa ilman kiirettä.

Hyviä käyntejä ja ideana minusta loistava, että ensimmäisen lapsen kotona käydään, koska koti on kuitenkin ns. pyhä paikka ja siellä on suojamuurit alempana.

Ensimmäinen käynti oli hyvässä vaiheessa, kun olin jäänyt pois töistä ja valmistautuminen kotona oloon ja vauvan syntymään oli jo konkreettista.

Osallistujat kokevat hyväksi sen, että Esikko-kokeilun tapaamiset järjestettiin perheiden kotona. He mieltävät, että kotona suojamuurit ovat alempana kuin muualla ja kotiin liittyvät kysymykset tulevat paremmin mieleen. Ensimmäisen käynnin ajankohtaa pidetään myös oikeana. Äitiysloman alkamisen jälkeen äiti kuvaa hänellä olleen aikaa alkaa valmistautumaan tulevaan synnytykseen ja vauva-arkeen, jolloin myös asioista keskustelu tuntui luontevalta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millainen kokemus Hämeenlinnan kaupungin varhaisen tuen perhetyön ensimmäistä lastaan odottaville toteutettu Esikko-kokeilu on siihen osallistuneille perheille ollut. Osallistujien kokemuksista tuli selkeä kuva analysoimalla aineistoa kategorianalyysin avulla. Opinnäytetyön tuloksista selviää, että äideillä ei ollut etukäteen juurikaan tietoa Esikko-kokeilusta ja vain vähäisiä odotuksia kokeilun suhteen. Äidit kokivat Esikko-kokeilun olleen heille positiivinen ja mukava kokemus. Esikko-kokeilun aikana äidit kokivat saaneensa sosiaalista tukea. Sosiaalinen tuki oli keskustelua ja opastusta, joiden koettiin antavan tukea ja neuvoja raskauteen, vauvan syntymään valmistautumiseen, vanhemmuuteen ja vauva-arkeen liittyvissä asioissa. Äidit kokivat perhetyöntekijän antaman tuen olevan käytännönläheistä ja hyödyllistä sekä antavan heille itseluottamusta ja varmuutta arjessa pärjäämiseen. Tuloksista selviää, että perhetyöntekijä koettiin mukavana, ammattitaitoisena ja luotettavana sekä että perhetyöntekijällä oli tapaamisilla positiivinen ja kannustava ote. Äidit pitivät kokeilun tapaamisten ajankohtaa, kiireetöntä tunnelmaa ja toteuttamista kotikäynteinä hyvinä asioina.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrotaan ensimmäisen lapsen odotuksen ja vanhemmaksi kasvamisen olevan suuri siirtymävaihe elämässä ja se mahdollistaa vanhempien kehittymisen. Odottavaa äitiä tukemalla on mahdollista auttaa äidin ja lapsen suhteen kehittymistä ja yleensä naiset ovat raskausaikana avoimia ottamaan apua vastaan. (Brodén 2008, 13 – 14, 27 & Hakulinen – Viitanen & Klemetti 2013, 32). Opinnäytetyön tulokset osoittavat teorian raskauden aikana annettavan tuen hyödyistä pitävän paikkaansa, sillä kaikki äidit ottivat avoimesti vastaan kokeilusta saamansa tuen ja opastuksen raskausaikana, sekä lapsen syntymän jälkeen. Äidit kokivat kokeilun aikana saamansa tuen ja neuvot pääosin tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi, sekä niiden lisänneen varmuutta ja itseluottamusta vanhemmuuteensa.

Susanna Raution (2016) väitöskirjan osatutkimuksen tulosten mukaan työskentelyyn osallistuneiden perheiden vanhemmat kokivat neuvolan perhetyön pääsääntöisesti hyvänä, voimaannuttavana ja helpottavana. Kuten Esikko-kokeiluun osallistuneet äidit, neuvolan perhetyöhön osallis-

tuneiden perheiden vanhemmat kokivat saaneensa perhetyöltä asiantuntevia ohjeita ja monipuolista tukea. Raution tutkimukseen osallistuneet vanhemmat arvostivat perhetyöntekijän ammattitaitoa, asiantuntijuutta ja omakohtaisia kokemuksia vanhemmuudesta. Sekä opinnäytetyöni, että Raution väitöskirjan tulosten mukaan keskustelut asiantuntevan ammattilaisen kanssa, koettiin hyödylliseksi ja vanhemmat pitivät arvossa myös kotiin tuotavia palveluja ja asiakaslähtöistä työskentelyä. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen muodostumiseen auttoi avoimuus ja rehellisyys asiakasperheen ja työntekijän välillä. (Rautio 2016, 18.)

Positiivisia kokemuksia saamastaan ennaltaehkäisevästä perhetyöstä oli myös Heidi Mäkelän (2013) Pro-gradu tutkielman Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry:n Ensiperheiden tukityöprojektiin osallistuneilla vanhemmilla. Kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet halusivat osallistua tutkielmaan, jotta Ensiperheiden tukityöprojekti saisi enemmän näkyvyyttä ja, että asiakasperheiden mielipiteitä kuultaisiin perheiden palveluja kehitettäessä Tampereen seudulla. Perheet olivat tyytyväisiä projektiin ja sen antiin. Melkein kaikki tutkimukseen osallistuneet perheet olivat sitä mieltä, että neuvoloilla ei ole tarpeeksi aikaa paneutua perheisiin, jollei perheessä ole massiivisia tuen tarpeita. (Mäkelä 2013, 59.) Myös tämän opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että äidit pitivät ensiperheiden kanssa tehtävää työtä arvokkaana ja toivoivat työskentelyn vakiintuvan osaksi perheiden palveluja. Osa äideistä koki Esikko-kokeilun aikana keskustelleensa asioista, joista neuvolassa ei ehditty tai muistettu puhua. Opinnäytetyön tuloksista ei kuitenkaan käy ilmi äitien kokemuksia siitä, että neuvoloissa ei olisi aikaa syventyä perheiden asioihin.

Mäkelän pro gradu-tutkielman Ensiperheiden tukityöprojekti oli suunnattu perheille, jotka voivat suhteellisen hyvin, mutta kokivat tarvetta tuelle. Projektin tukityö annettiin ennaltaehkäisevänä työmuotona raskausajasta aina siihen saakka, kun lapsi oli 8 kuukauden ikäinen. Ennaltaehkäisevästä työmuodosta huolimatta tutkielman monella perheellä oli kokemus, että tuki oli heille arvokasta eivätkä he tienneet kuinka olisivat pärjänneet ilman sitä. Mäkelän tutkielman tulokset osoittavat, että ensimmäistä lastaan odottavien perheiden sosiaalisen tuen tarve on laaja, mutta puhuminen ja ammatillinen tuki sekä neuvot auttoivat perheitä voimaan ja jaksamaan paremmin raskausaikana. (Mäkelä 2013, 59.) Vaikka Esikko-kokeilun työskentely oli lyhytkestoisempaa ja kokeiluun osallistuneiden perheiden tuen tarve vähäisempää, kuin Ensiperheiden tukityöprojektiin osallistuneiden perheiden, niin tämä opinnäytetyön tutkimustulokset osoittavat keskusteluavun tukeneen äitien itseluottamusta ja vahvistaneen vanhemmuutta, jonka voidaan olettaa auttavan myös voimaan paremmin.

Susanna Raution (2016) väitöstutkimus, Heidi Mäkelän (2013) pro gradu-tutkielma sekä tämä opinnäytetyö puoltavat lapsiperheiden lähtökohdista tehtävää ja perheiden kotiin vietävien palveluiden tärkeyttä ja kehittämisen tarvetta. Mäkelän tutkimuksen ja tämän opinnäytetyön tulosten mu-

kaan ensimmäistä lastaan odottavilla tulisi heidän halutessaan olla mahdollisuus lisätukeen neuvolan lisäksi, ilman ammattilaisten huolta perheen jaksamisesta. (Mäkelä 2013, 62.) Kuten tämän opinnäytetyön tuloksistakin on tulkittavissa Rautio kirjoittaa, että kerran tukea saatuaan perheiden kynnys pyytää apua madaltuu ja samalla luottamus yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja omaan vanhemmuuteen kasvaa. Vapaaehtoisella kotiin vietävällä tuella ja voimavaralähtöisyydellä pyritään madaltamaan perheiden tuen vastaanottamisen kynnyksiä ja tukeen liittyvää kontrollin tunnetta. Varhaiseen auttamiseen ja ennaltaehkäisyyn tähtäävä toimintamalli viestii vanhemmille, että he ovat tärkeitä ja tukea on saatavilla. (Rautio 2016, 132.)

Raution tutkimus osoittaa, että neuvolan perhetyöllä on mahdollisuus laajentaa neuvolan tarjoamia palveluita ja tukea lapsiperheitä. Neuvolan perhetyö auttaa madaltamaan tuen vastaanottamiseen liittyvää kynnyksiä ja perhelähtöinen työskentely poistaa tukeen helposti liitettävää kontrollia. Suhteellisen pienillä toimilla kuten perheen kuuntelemisella, keskustelutuella ja vaihtoehtoisten toimintatapojen tarjoamisella voidaan vaikuttaa perheiden voimavaroihin sekä tukea perhettä. Perheet kokivat tuen saamisen tärkeäksi. Varhainen tuen lisäksi tarvitaan muita helposti saatavia palveluita ja tukimuotoja sekä joustavuutta eri palveluiden kesken. (Rautio 2016, 137.) Tämän opinnäytetyön tulokset osoittavat, että kuten neuvolan perhetyöllä, myös Esikko-kokeilun työskentelyllä on mahdollisuus laajentaa esikoistaan odottavien palveluita ja edistää Raution edellä kuvaamia perhetyön positiivisia vaikutuksia. Sekä Raution väitöskirjan että tämän opinnäytetyön tulokset puhuvat sen puolesta, että matalaan varhaiseen tukeen perustuva työskentelymalli viestii perheille, että tukea on saatavilla ja heidän asiansa ovat tärkeitä. (Rautio 2016, 132).

Esikko-kokeilun tavoitteina on tarjota tukea ensimmäistä lastaan odottaville perheille ja madaltaa perheiden kynnyksiä hakeutua Varhaisen tuen perhetyön asiakkaiksi. Opinnäytetyön tuloksien mukaan Esikko-kokeilulle asetetut tavoitteet on saavutettu. Tulokset osoittavat äitien saaneen monipuolista tukea esikoisen odotukseen ja positiivisten kokemusten voidaan tulkita madaltavan kynnyksiä hakeutua myöhemmin Varhaisen tuen perhetyön asiakkaiksi, jos perheet kokevat tarvitsevansa tukea. Tuloksista voidaan tulkita, että kokeilun onnistumisen ja äitien positiivisten kokemusten taustalla ovat erityisesti hyvät kokemukset perhetyöntekijästä, hänen ammattitaidostaan ja luottamuksellisesta sekä kiireettömästä tunnelmasta kotikäynneillä. Erityisesti tavoitteiden saavuttamista puoltaa ne kokemukset, joissa äiti kertoi palveluihin hakeutumisen jatkossa helpommaksi sekä kokemus siitä, että Hämeenlinnan kaupunki välittää mitä perheelle kuuluu.

8 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin tämän opinnäytetyön prosessia ja omaa oppimistani opinnäytetyötä tehdessä. Pohdin opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamista ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmän soveltuvuutta tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön aihetta pohtiessani minulle oli selvää, että haluan tehdä tutkimuksellisen opinnäytetyön ja halusin valita itselleni ammatillisesta näkökulmasta vieraamman aiheen. Oma ammatillinen osaamiseni on karttunut pääsisassa aikuisten kanssa tehtävästä mielenterveys- ja päihdetyön kuntouttavalta kentältä. Hakeuduin opintojeni syventävään harjoitteluun perheiden kanssa tehtävään työhön, Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyöhön ja opinnäytetyön avulla halusin syventää omaa osaamistani ennaltaehkäisevän perhetyön saralla. Vanhempien kokemusten tutkiminen Esikko-kokeilun työskentelystä tuntui alusta saakka motivoivalta ja tärkeältä opinnäytetyö aiheelta. Tutkimustyön alusta saakka yhteistyö Varhaisen tuen perhetyön Esikko-kokeilusta vastaavan perhetyöntekijän kanssa toimi hyvin. Näkemyksemme opinnäytetyön aiheen rajaamisesta ja tutkimusmenetelmistä yhtenivät, mikä helpotti omaa tutkimustyötäni.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa Esikko-kokeiluun osallistuneiden äitien kokemuksista kokeilusta ja verrata kokemuksia Esikko-kokeilulle asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimussuunnitelmavaiheessa aineiston keräämiseen suunnittelin käyttäväni palautelomaketta, joka sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Minulle oli hyvin tärkeää, että osallistujat saivat kertoa kaiken haluamansa kokemuksistaan Esikko-kokeilusta omin sanoin ja totesin avoimien- ja monivalintakysymysten mahdollisesti johdattelevan vastauksia liikaa. Päädyinkin käyttämään aineiston keräämiseen kirjoitelmapyyntöjä, joka osoittautui hyväksi ja tehokkaaksi menetelmäksi. Aineiston kerääminen sujui hyvin, sillä kirjoitelmat kerättiin viimeisellä Esikko-käynnillä ja kaikki kokeilun päättävät äidit olivat halukkaita kirjoittamaan kokemuksistaan. Kirjoitelmien sisältö vastasi hyvin tutkimuskysymykseeni, sillä aineistossa oli hyvin vähän materiaalia, jota ei voitu hyödyntää tutkimustuloksissa.

Aineiston analysointi oli mielestäni opinnäytetyön kiinnostavin vaihe. Olin tutustunut kategoria-analyysiin analyysimetodina laajasti ja kategoria-analyysin loogisuus sopi omalle persoonalleni hyvin. Pidän kategoria-analyysin vahvuutena sitä, että mielestäni aineistosta nousevia tuloksia on hankalaa lähteä johdattelemaan ja näin ollen tutkimuksesta tulee luotettavampi. Opinnäytetyön tuloksista tulee mielestäni selkeä kuva Esikko-kokeiluun osallistuneiden äitien kokemuksista. Äitien kokemukset Esikko-kokeilusta olivat hyvin samankaltaisia ja samat aiheet toistuvat aineistossa useaan kertaan. Haastavaa opinnäytetyön tekemisessä oli tulosten auki kirjoittaminen kuvaavasti ja monipuolisesti. Tulokset tuntuivat minusta itsestäni

ajoittain niin yksiselitteisiltä, että jouduin ottamaan niihin etäisyyttä saadakseni niitä avattua lukijalle monipuolisesti ammatillisesta näkökulmasta tekemättä tulkintoja.

Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen tutkimukseni ja sen vaiheet ovat opettaneet minulle valtavasti tutkimustyöstä- ja prosessista. Opinnäytetyön myötä oma kiinnostukseni tutkimustyötä kohtaan on herännyt. Jatkotutkimuksena opinnäytetyölle olisi kiinnostavaa tutkia miten vanhemmat kokevat osallistumisen Esikko-kokeiluun vaikuttaneen heidän elämänsä esimerkiksi vuoden päästä. Mielenkiintoista olisi tutkia myös Esikko-kokeilussa työskentelevien perhetyöntekijöiden kokemuksia työskentelystä.

Opinnäytetyön tekeminen vahvisti omaa kokemustani varhaisen ja ennaltaehkäisevän työn hyödyistä ja tärkeydestä. Varhaisella puuttumisella pyritään tarttumaan ongelmiin mahdollisimman aikaisin, jolloin on myös enemmän mahdollisuuksia onnistua. Tarjoamalla palveluita oikea-aikaisesti oikeille asiakasryhmille voidaan ennaltaehkäistä myöhemmin tämän asiakasryhmän riskien realisoitumista ja pienennetään niistä aiheutuvia julkisia kustannuksia (Rautio 2016, 32–33.) Koen, että Esikko-kokeilun työskentely on todellista varhaista tukea ja koska, työskentelyä tarjotaan kaikille ensimmäistä lastaan odottaville perheille. Toivoisin Esikko-kokeilun vähentävän perheiden leimaantumisen pelkoa, jota perhepalveluiden vastaanottaminen toisinaan herättää.

Äitien positiiviset kokemukset kokeilusta ja varhaisen tuen tarjoama hyöty perheille, sekä yhteiskunnalle, kannustavat Esikko-kokeilun kaltaisen työskentelyn jatkamiseen Hämeenlinnassa. Esikko-kokeilua kehitettäessä ja sen jatkoa suunniteltaessa tämän opinnäytetyön tuloksista tulisi huomioida erityisesti ne tulokset, joiden voidaan tulkita vaikuttaneen siihen, että kokeilusta jäi äideille positiivinen kokemus. Mielestäni näitä asioita olivat perhetyöntekijän positiivinen ja kannustava ote sekä ammattitaitoisuus, kiireetön tunnelma ja asiakaslähtöinen dialoginen keskustelu. Koen, että äitiysneuvolakäyntien vähentymisen myötä, että Esikko-työskentelyllä voidaan jakaa neuvolatyön kuormitusta, sekä edistää Varhaisen tuen perhetyön ja neuvolan yhteistyötä, joka voi osaltaan parantaa perheiden kokonaisvaltaista tukemista raskaus- ja pikkulapsiaikana. Esikko-kokeilun suurin hyöty on mielestäni äitien hyvät kokemukset tuesta ja välittämisestä, jonka toivon osaltaan vaikuttavan siihen, että perheiden on jatkossa helpompi hakeutua tuen piiriin. Toivon tämän opinnäytetyön hyödyttävän erityisesti Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen työn perhetyötä ja muita palveluiden kehittäjiä, raskaana olevien ja pikkulapsiperheiden palveluita suunniteltaessa.

LÄHTEET

Brown, A., Grange, C., Steele, C. & Terris, D. (2015) Children and Families Forum: Home Visiting Programs. *Social Work Today*. Vol. 15 No. 5/ 2015. Haettu 18.3.2018 osoitteesta: <http://www.socialworktoday.com/archive/090915p37.shtml>.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vatsapaino.

Hakulinen-Viitanen, T.(toim.) & Klemetti, R.(2013). *Äitiysneuvolaopas*. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Porvoo: Bookwell oy.

Hyvärinen, E. (2015). *Vanhempien kokemuksia ensisynnyttäjille suunnatusta perhetyöstä*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Haettu 13.5.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/88550>

Hämeenlinnan kaupunki (2016). Masuvauva- työskentely. Haettu 5.3.2018 osoitteessa <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Perheiden-palvelut/Tukipalveluja-perheille/Varhaisen-tuen-perhetyo/Masuvauva-tyoskentely/>

Hämeenlinnan kaupunki (n.d.) Varhaisen tuen perhetyö. Varhaisen tuen perhetyön esite. Haettu 3.5.2018 osoitteesta <http://www.hameenlinna.fi/pages/566587/varhaisen%20tuen%20perhety%C3%B6n%20esite.pdf>

Jokinen, A., Juhila, K. & Suominen, E. (2012). *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi*. Porvoo: Bookwell Oy.

Kananen, J. (2014)*Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Lastensuojelulaki 417/2007. Haettu 13.12.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelu#Pidp450145248>

Lindholm, M.(2009). Äitiysneuvolatyön järjestelmä. Teoksessa Koistinen, P.(toim.)*Neuvolatyön käsikirja*. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Mäkelä, H.(2013). Pro gradu- tutkielma. *Ensiperheiden kokemukset sosiaalisesta työstä*. Tampereen yliopisto Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Haettu 14.3.2018 osoitteesta <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84496/gradu06669.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mäkelä, J.(2013). Ehkäisevät palvelut kunniaan. Pelkonen, M.(2013). *Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste-hankkeesta pysyväksi toiminnaksi*. Tampere: Juvenesprint – Suomen Yliopistopaino Oy.

Mäkinen, I & Paananen, E. (2015). *Kotkalaisten ensimmäistä lastaan odottavien äitien kokemuksia perheohjaajan tapaamisesta raskauden aikana*. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Sairaanhoidaja. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Haettu 13.5.2018 osoitteesta <http://www.theseus.fi/handle/10024/99049>

Mönkkönen, K.(2007). *Vuorovaikutus dialoginen asiakastyö*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Nuorttila, A.(2009). *Raskauden seuranta neuvolassa*. Teoksessa Koistinen, P.(toim.)*Neurolatyön käsikirja*. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Rautio, S. (2016). *Neurolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä*. Väitöskirja. Haettu 13.12.2017 osoitteesta https://jyx.iyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49289/978-951-39-6578-5_vaitos23042016.pdf?sequence=1

Rytkönen, T. & Rönkkö, L.(2010) *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Haettu 13.12.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=latsuojelu#Pidp450145248>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (n.d.) Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Ohjelman kuvaus. Haettu 2.4.2018 osoitteesta <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/kuvaus>

Suviaro-Laukka, K. (2004). Käsitteitä perhetyöstä ja sen menetelmistä. Teoksessa A., Puroila(toim.) *Kehittyvä perhetyö*. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus, 99 – 105.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010). Haettu 15.5.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018). Perhetyö. Haettu 2.4.2017 osoitteesta <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Toikka, J.(2016). Varhaisen tuen perhetyö Hämeenlinnassa, Perheaikaa.fi nettiluennot. Hämeenlinnan kaupunki. Haettu 5.5.2018 osoitteesta <https://www.perheaikaa.fi/nettiluennot/lapsi-toiveissa/luento:4031/>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 338/2011. Haettu 6.3.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaista%20vuorovaikutusta>

Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Porvoo: PS-kustannus.

HAASTATTELUT

Saari, P. (2018) Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön perhetyöntekijä, terveydenhoitaja Pirkko Saaren haastattelu 23.2.2018. Haastattelijana Anu Heikkilä.

Ternola, E.(2018) Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön perhetyöntekijä, sosionomi (AMK) Elina Ternolan haastattelu 23.2.2018. Haastattelijana Anu Heikkilä.

KIRJOITELMAN KÄYTTÖLUPA

Liite 1
OPINNÄYTETYÖ

Hämeen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)
Anu Heikkilä
anu.ka.heikkila@student.hamk.fi
0445219960

3.1.2018

Opinnäytetyö	ENSIMMÄISTÄ LASTAAN ODOTTAVIEN KOKEMUKSIA ESIKKO-KOKEILUSTA Ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien kertomuksia kokemuksistaan Hämeenlinnan kaupungin Varhaisen tuen perhetyön Esikko-kokeilun työskentelystä
Kirjoitelmapyyntö	Aineisto opinnäytetyöhön kerätään Esikko-kokeiluun osallistuvilta vanhemmilta kirjoitelmapyynnöillä. Kirjoitelmissa vanhemmat kertovat millainen kokemus Esikko-kokeilu on heille ollut.
Yksityisyys	Kaikki kerätyt kirjoitelmat kirjoitetaan yhdeksi tekstiksi, josta kategorioimalla löydetään opinnäytetyölle olennaisia asioita. Kirjoitelmista voidaan käyttää tekstikatkelmia opinnäytetyön raportissa. Tekstikatkelmat eli sitaatit auttavat perustelemaan analyysia ja toimivat esimerkkeinä elävöittämässä raporttia. Raportissa käytettävissä sitaateista poistetaan kaikki Esikko-kokeiluun osallistuvien sekä työntekijöihin liittyvät tunnistetiedot yksityisyyden suojaamiseksi. Kirjoitelmia käytetään vain tämän opinnäytetyön aineistona ja alkuperäiset kirjoitelmat ovat vain opinnäytetyön tekijän Anu Heikkilän hallussa ja luettavissa. Alkuperäiset kirjoitelmat ja niistä tehdyt muistiinpanot tuhotaan viimeistään vuoden päästä opinnäytetyön valmistumisesta.

Lupa kirjoitelman käyttöön

Annan luvan kirjoitelmani käyttöön tämän opinnäytetyön materiaalina. Kirjoitelmastani saa käyttää sitaatteja lopullisessa raportissa, niin ettei niistä pysty tunnistamaan henkilöitä tai tarkkoja tapahtumapaikkoja.

 Paikka

 Aika

 Allekirjoitus

 Nimen selvennös

